

Voorstellen voor uitwerking normering hybride warmte installaties

NVDE is blij met de aangekondigde normering waarbij woningeigenaren vanaf 2026 – op de natuurlijke vervangingsmomenten – worden verplicht om een duurzamer alternatief te laten installeren, zoals een hybride warmtepomp. Een studie van CE Delft laat zien dat met de huidige consumentenprijzen de terugverdientijden voor verschillende verduurzamingsmaatregelen significant lager zijn dan een jaar geleden; dat geldt bijvoorbeeld voor de hybride warmtepomp en zonneboiler én voor isolatie. Samen met de subsidie- en financieringsmogelijkheden die in de afgelopen jaren gecreëerd zijn, wordt de woningeigenaar gestimuleerd en verleid om stappen te gaan nemen (de ‘wortel’ in het beleid). Normering (de ‘stok’) is vervolgens een logische aanvullende stap.

Een hybride warmtepomp, maar ook andere hybride technieken zoals een zonneboiler, dragen bij aan een substantiële vermindering van de CO₂-uitstoot en het gebruik van aardgas in de gebouwde omgeving. Hiervoor geldt wel dat alles valt of staat met de uitwerking van deze normering. Zo zal normering op één specifieke techniek niet het gewenste effect geven en zal moeten worden tegengegaan dat een beweging ontstaat waarbij hybride opstellingen worden geïnstalleerd die op papier als hybride kunnen worden aangemerkt, maar in de praktijk (te) weinig CO₂-reductie opleveren. De NVDE doet derhalve 10 voorstellen voor de uitwerking van de normering.

1. Draag zorg voor de juiste communicatie

Draag zorg voor de juiste communicatie, zodat het alternatief een goed instapmodel kan zijn naar volledig elektrisch (all electric-ready) en stimuleer geen hybride daar waar volledig elektrische warmtepompen al uit kunnen of waar een warmtenet komt in de aankomende 10 jaar. Eenduidige communicatie richting de consument is hierin essentieel. Een gedegen checklist gericht op de woningeigenaar, vanuit bijvoorbeeld Milieu Centraal, kan de bewoner helpen in de ‘keuze’ voor de alternatieve warmte-installatie. Hierin dient, naast de technische keuzes, het aanbod aan financierings- en subsidiemogelijkheden te worden opgenomen.

2. Minimaal hybride is de norm

Maak niet de hybride warmtepomp de standaard, maar – de efficiency daarvan – de ondergrens en spits daarbij niet toe op slechts één hybride techniek.

Onderzoek daarom op welke manier de warmte-installatie – in zijn geheel of op productniveau¹ – kan worden genormeerd waarin ruimte wordt geboden aan alle duurzame technieken en wordt voorkomen dat er slecht presterende warmte-opwekkers worden geïnstalleerd waarbij de gasketel nog steeds de boventoon voert (voorkom ‘Mitsubishi Outlanders’ onder de warmtepompen).

3. Maak modulair (en slim) het uitgangspunt en voorkom desinvesteringen

Een minimaal hybride warmtepomp is een goede transitiestap waarmee een substantiële vermindering van aardgas en CO₂ kan worden gereduceerd. Voorkom echter dat er desinvesteringen worden gedaan door de installatie ‘toekomst-ready’ te maken en deze verplicht modulair te ontwerpen en installeren. Dit betekent onder andere dat op voorhand rekening wordt gehouden met de toekomstige aardgasvrije warm tapwatervoorziening, maar ook met de ruimtelijke inpassing in de woning (“schuif de ketel en/of pomp iets naar links zodat er nog een boiler of buffervat naast kan”). In het kader van slim en anticiperend vermogen dient de warmtepomp een lerend vermogen te hebben en de (automatische) mogelijkheid om af te schakelen in geval van te veel spanning op het net (netcongestie). In dit licht dient de warmtepomp ook smart grid ready te zijn.

Het ontwikkelen van leidraden samen met de markt waarin wordt geanticipeerd op de in de toekomst benodigde ruimte (zowel in de woning als in de wijk) kan daarbij helpen. Stimuleer en ondersteun daarom eveneens de markt in de voorgaande jaren – voor de inwerkingtreding van de normering – met het plug & play (ready) maken van de hybride warmte installaties. Het standaardiseren en innoveren komt terug in een van de doelstellingen van Duurzaam TeamNL, dat streeft naar maar liefst 500 duurzame installaties per dag. Ondersteun deze koplopergroep en maak hen onderdeel van het actieprogramma hybride.

4. Een financieel overzicht is het startpunt

Een hybride warmte installatie is wat een bewoner minimaal zou moeten doen. Daar waar de woning al dusdanig goed is geïsoleerd is de all electric warmtepomp juist aan te bevelen. Het opstellen van een financieel overzicht voor beide opties (zowel hybride als all electric) geeft de woningeigenaar de keuze en meer handelingsperspectief om in één keer van het aardgas af te schakelen. Stel daarom de installateur verplicht vooraf het financieel overzicht op te stellen waarin beide opties zijn meegenomen.

In het financieel overzicht dienen voor een eerlijk ‘vergelijk’ ook de vervolgstappen naar volledig elektrisch mee te worden genomen. Dit voorkomt desinvesteringen van de woningeigenaar. Hierbij dient ook rekening te worden gehouden met de tarieven in het nieuwe tarievenstelsel (zoals een eventueel bandbreedtemodel²).

¹ Hierbij is de (te onderzoeken) vraag of het sturen op productniveau via de COP voldoende is, omdat de COP niets zegt over hoe de producten in de verschillende opstellingen geplaatst worden en werken. Via de SCOP wordt hier wel rekening mee gehouden maar het effect en de impact (in de keten) hiervan is nog onduidelijk.

² Een bandbreedtemodel is erop gericht dat huishoudens pieken zoveel mogelijk vermijden/voorkomen, door te betalen voor het daadwerkelijke verbruik bij overschrijding van een bepaalde bandbreedte.

5. Zet in op een registratieplicht

Normering heeft alleen (significant) effect als erop wordt gehandhaafd. Een registratieplicht kan hierin helpen. Het voorkomt (deels) dat wanneer de cv-ketel vervangen wordt – juist op het moment (wanneer de ketel kapot is) dat zo snel mogelijk weer warm tapwater en verwarming gewenst is – de eigenaar verzaakt om op korte termijn een warmtepomp of zonneboiler ernaast te laten hangen. Een hybride of volledig duurzame installatie vraagt namelijk meer voorbereidingstijd, waardoor een installateur op het daadwerkelijke vervangingsmoment (ketel kapot) vooralsnog niet meteen een hybride of volledig duurzame verwarmingsinstallatie kan opleveren, en derhalve op een later tijdstip terug zal moeten komen.

Door een informatieplicht en een verplichting voor registratie (door de installateur) in te bouwen en sterk in te zetten op digitalisering kan de eigenaar geautomatiseerde herinneringen ontvangen. Bovendien helpt registratie ook gemeenten in het concretiseren van het lokaal warmtebeleid, heeft het een positief effect op de borging van kwaliteit (CO-certificering) en helpt het bij het monitoren van de bijdrage van hybride warmtepompen op de piekbelasting door netbeheerders.

Om de uitvoeringslasten van de handhaving te beperken vindt de daadwerkelijke (brede) check of is voldaan aan de normering plaats tijdens de verkoop van de woning, op het transactiemoment. Verkoop van een woning zonder minimaal een hybride warmte installatie is dan niet mogelijk voor (ten minste) de situaties waarin na 2026 enkel een (standalone) cv-ketel is geplaatst.

Naast een registratieplicht kan het inzetten van ‘leen- c.q. noodketels’ helpen – en een zetje in de goede richting geven – voor de situaties waarin all electric gewenst is maar waar bij het kapotgaan van de ketel een overbruggingsperiode geldt vanwege de voorbereidingstijd.

6. Juridische uitsluiting op basis van verkaveling

Het is van belang dat deze nieuwe normering wordt meegenomen in de vertaling van de Transitievisie Warmte naar het warmteprogramma. De normering voor (minimaal) een hybride warmte- installatie heeft aanzienlijke impact op de geplande inrichting van de warmtevoorziening. Er dient duidelijkheid te komen over waar er ingezet wordt op warmtenetten en waar dat niet kan of gebeurt. Dit is een belangrijke randvoorwaarde voor het creëren van de (gedifferentieerde) contingentenaanpak en het bepalen van de ‘uitzondering’. Immers, daar waar al concrete plannen liggen om woningen aan te sluiten op een warmtenet is het uiterst inefficiënt een hybride warmtepomp te stimuleren c.q. verplichten.

Bovendien bestaat het risico van een lock-in en kan het de business case van efficiënte warmtenetten ondermijnen. Het is belangrijk dat gemeenten bewoners zo vroeg mogelijk ervan op de hoogte stellen, of en in welk jaar hun wijk aangesloten wordt op een warmtenet.

7. De uitzondering op de regel

Naast de uitzonderingen door juridische uitsluiting omdat woningen op een warmtenet worden aangesloten, zijn er nog andere uitzonderingen te bedenken. Hoewel een (minimaal) hybride warmte installatie bijna altijd technisch mogelijk is, bepaalt de financiële component uiteindelijk de uitzondering. De ingrepen die naast de installatie nodig zijn zullen het – op korte termijn – overstappen naar een duurzamere warmte installatie financieel niet mogelijk maken.

Bij bepaling van de uitzonderingen kan het financieel overzicht als uitgangspunt worden gebruikt waarbij deze wordt gekoppeld aan een hardheidsclausule. Indien de meerkosten voor de technische aanpassingen dusdanig hoog worden, dat het als niet billijk kan worden bestempeld, kan worden afgezien van de verplichting. Het gebruik van een uniforme checklist die door alle installatiebedrijven wordt gebruikt, helpt hierbij. In deze checklist³ dient minimaal te zijn opgenomen:

- Of er voldoende ruimte binnen is om de installatie te kunnen plaatsen (denk aan '4 hoog achter').
- Of het afgiftesysteem technisch geschikt is (er zijn nog woningen die zelfs geen centrale verwarming hebben).
- Of bij een buitenunit aan de wettelijke geluidseisen (ook bij de burens) wordt voldaan.
- Of de meterkast geschikt is (hoort niet bij het verwarmingssysteem).
- Of er sprake is van congestie op wijkniveau.

Door vervolgens het financieel overzicht – dat door iedere installateur dient te worden opgesteld – te koppelen aan de registratie van het warmtetoestel kan op de uitzonderingen worden gehandhaafd. Voor deze uitzonderingen zou een alternatieve normering kunnen gelden die toeziet op de energieprestatie van de woning(schil) en het nemen van (de eerste) isolatiemaatregelen. Creëer daarom een prestatie-eis waarin rekening wordt gehouden met de uitzonderingen door differentiatie in technische specificaties zoals warmtevraag en ruimtebeslag voor warmtepompdelen.

8. Stimuleer (ook) kleinschalige buurtinitiatieven, juist waar het individueel lastig is

Er zijn situaties denkbaar waarbij er op korte termijn te weinig ruimte is in of nabij een woning voor een alternatieve individuele duurzame verwarmingsinstallatie. Daarbovenop kan het zo zijn dat de betreffende wijk ook (nog) niet is aangesloten op een grootschalig warmtenet of buurtinitiatief. Een kleinschalig collectief energiesysteem kan dan een oplossing zijn.

³ Let op: 4 van de 5 criteria zijn relevant voor de toepassing van een hybride warmtepomp, niet voor een combinatie van een zonneboiler en gasketel. Dit verkleint mogelijk het aantal uitzonderingen.

Stimuleer daarom buurtinitiatieven of kleinschalige collectieve oplossingen binnen één gebouw, daar waar de ruimtelijke inpassing binnen de woning een probleem is. Voor deze situaties kan dan een uitzondering worden gemaakt op de individuele normering. Het stimuleren en ondersteunen van kleinschalige collectieve energiesystemen past binnen het Nationaal Programma Lokale Warmtetransitie i.o..

9. Behoud focus op isolatie

De geopolitieke situatie vraagt om een significante en blijvende energie- en gasbesparing. De warmtevraag reduceren is in deze crisis zeer wenselijk en noodzakelijk. Behoud daarom ook focus op isolatie en voorkom daarbij dat de investeringsruimte voor isolerende maatregelen van de eigenaar-bewoner (volledig) wordt opgeslokt door aanschaf en installatie van de minimaal hybride installatie. Dit kan onder andere door financiële regelingen verder uit te breiden (zie punt 10) en een hoger subsidiepercentage te hanteren binnen de ISDE-regeling voor de combinatie van isolerende maatregelen (minstens 2), ventilatie en een duurzame warmteoplossing.

10. Maak het voor iedereen haalbaar

Last but not least. In het kader van maatschappelijk draagvlak is haalbaarheid en betaalbaarheid c.q. financierbaarheid een van de belangrijkste randvoorwaarde. Gezien de stijgende gasprijzen moet het voor iedereen haalbaar zijn om de overstap te maken naar een (volledig) duurzaam alternatief. Het uitsluiten van doelgroepen – omdat zij niet in de (financiële) gelegenheid zijn om de stap te maken – is ondenkbaar en zorgt juist (uiteindelijk) voor hogere (maand)lasten. Daarvoor is het van belang dat er voldoende stimulerings- en financieringsinstrumenten zijn:

- Stimuleer daarom huur- of leasecontracten en maak het voor de verhuurder van een installatie ook mogelijk om ISDE-subsidie aan te kunnen vragen.
- Maak 'nieuwe' financieringsvormen mogelijk zoals de gebouwgebonden financiering.
- Maak het voor iedereen mogelijk – niet alleen de lage inkomens – om een (energiebespaar)lening met 0% rente aan te vragen.
- Borg 'normale' marktprijzen door samen met de installatiesector en producten een plan op te stellen om de voorziene extra vraag goed op te vangen en onnodige prijsstijgingen te voorkomen. De ontwikkeling van een eigen industrie kan hierin helpen.
- En natuurlijk continuïteit in beschikbaar subsidiebudget.